

رابطه شخصیت درونگرا و برونگرا، عزت نفس و تنیدگی ادراک شده با گرایش به

اعتیاد

Relationship between introvert and extrovert character, Self-esteem and perceived stress with a tendency towards addiction

دکتر جهانگیر کرمی

Dr Jahangir Karami

Associate Professor of Psychology,
Razi University of Kermanshah

Zahra Rafiei Delfan *

Master of Psychology at Razi
University

zahra.r3606@gmail.com

دانشیار گروه روانشناسی دانشگاه رازی

کرمانشاه

زهرا رفیعی دلفان (نویسنده مسئول)

کارشناسی ارشد روانشناسی دانشگاه رازی

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه شخصیت درونگرا و برونگرا، عزت نفس و تنیدگی ادراک شده با گرایش به اعتیاد انجام شد. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه رازی شهر کرمانشاه بود که ۱۶۳ نفر (۵۱ مرد و ۱۱۲ زن) به عنوان نمونه به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ای انتخاب شد. ابزار جمع آوری شامل پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت، پرسشنامه شخصیت آیزنک، پرسشنامه استرس ادراک شده کوهن و همکاران و مقیاس آمادگی به اعتیاد وید و بوچر است. جهت تحلیل داده های پژوهش از نرم افزار آماری Spss استفاده شد. نتایج نشان داد، بین زیرمقیاس های عزت نفس با گرایش به اعتیاد و بین متغیرهای عزت نفس، برون گرای، روان رنجورخویی و تنیدگی ادراک شده با گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد و همچنین عزت نفس، برون گرای، روان

Abstract

The present study investigated the relationship between extrovert and introvert, self-esteem and perceived stress with a tendency to addiction. The number of participants in this study was 163 students who study in Razi University in Kermanshah. They were both males and females. The available simple consisted of 51 males and 112 females who were randomly selected. The instruments employed in this study were one questionnaire by Cooper Smith which measures self-esteem, one questionnaire by Aznack on personality, perceived stress questionnaire by Kohen and a questionnaire by Weed and Butcher on tendency to addiction. The data was analyzed by Spss. The data analysis revealed that there is a relationship between self-esteem and tendency to addiction. Moreover, there is a relationship between self-esteem, extrovert style, Neuroticism, perceived stress and tendency to addiction. The data analysis also

revealed that self-esteem, extroversion, Neuroticism and perceived stress can predict addiction among young people.

رنجورخویی و تنیدگی ادراک شده، گرایش به اعتیاد را در جوانان پیش بینی می کند.

Key words: self-esteem, extroversion, Neuroticism, perceived stress, tendency to addiction

واژگان کلیدی: عزت نفس، برون گرایی، روان رنجورخویی، تنیدگی ادراک شده و گرایش به اعتیاد.

مقدمه

اعتیاد را به عادت کردن، خو گرفتن و خود را وقف عادت‌های نكوهیده کردن معنا کرده‌اند، به عبارت دیگر تسلیم به ماده مخدر که از نظر جسمی و یا اجتماعی زیان آور شمرده می‌شود، اعتیاد نام دارد (قادری، ۱۳۹۱). بنا بر تعریف سال ۱۹۵۰ سازمان ملل متحد، اعتیاد به مواد مخدر عبارت است از مسمومیت تدریجی یا حادی که به علت استعمال مداوم یک دارو اعم از طبیعی یا ترکیبی ایجاد می‌شود و به حال شخص و اجتماع زیان‌آور است (سنجری، ۱۳۹۰). پیامدهای اعتیاد جامعه، فرد و خانواده را از نظر اقتصادی، اجتماعی، روانی و جسمی در بر می‌گیرد. در هر جامعه‌ای نیروی فعال و جوان به‌عنوان یکی از ذخایر و سرمایه‌های آن جامعه محسوب و مطرح می‌شود و در عمل نیز چرخه فعالیت‌های مختلف بیکره اجتماع به‌طور مستقیم و غیرمستقیم متکی به نیروهای فوق است که متأسفانه قشر وسیعی از جوانان و نوجوانان ما اکنون گرفتار اختاپوس اعتیاد شده‌اند که آنان را در کام خویش فرومی‌برد و توان حرکت و فکر را از آنان می‌گیرد و هستی را از آن‌ها ساقط می‌کند (عباس زاده، ۱۳۹۲).

دوران جوانی همچون نوجوانی یکی از حساس‌ترین دوره‌های زندگی به شمار می‌رود. در این دوره سنی خصوصیتی از قبیل تشخیص طلبی، اعلام استقلال، مخالفت جویی، خودنمایی، تبعیت از گروه‌های مرجع و ده‌ها صفت دیگر بروز می‌کند. دوره جوانی زمان بحران و شورش است. جوان با دارا بودن ویژگی خاص خود به دنبال هیجان است و در این راه اغلب به بیراهه کشیده می‌شود (احمدی، ۱۳۹۲). نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که نوجوانان و جوانان، بیشتر از گروه‌های سنی دیگر در معرض خطر اعتیاد قرار می‌گیرند. دلایل مختلفی برای گرایش به مواد مخدر وجود دارد. ویژگی‌های شخصیتی از عوامل مهم سبب‌شناختی در گرایش به رفتارهای پرخطر از جمله مصرف سیگار، الکل، مواد مخدر و فعالیت‌های جنسی نایمن به شمار می‌روند.

از دیدگاه روانشناختی افراد سوء مصرف کننده مواد، دارای ویژگی‌های شخصیتی آسیب‌پذیر هستند. خصوصیات شخصیتی معتادان به مواد مخدر صرفاً ناشی از مواد مخدر نیست. بلکه معتادان، قبل از اعتیاد دارای نارسایی‌های روانی و شخصیتی عدیده‌ای بوده‌اند که بعد از اعتیاد به صورت مخرب‌تری ظاهر و تشدید شده است، لذا مشکل معتادان تنها مواد مخدر نیست، بلکه در اصل رابطه متقابل شخصیت او و اعتیاد مطرح است و ساختمان شخصیتی برخی از افراد برای پذیرش اعتیاد مساعدتر از دیگران است (آدامز، ۲۰۱۰). یکی از متداول‌ترین طبقه‌بندی‌هایی که روانشناسان برای شخصیت به کار می‌برند درون‌گرایی و برونگرایی می‌باشد که برای اولین بار توسط یونگ ۲ به کار رفت. درون‌گرایان در مقایسه با برونگرایان خوددارترند و از بروز احساسات خود بیشتر جلوگیری می‌کنند. همین‌طور شواهد نشان می‌دهد که درون‌گرایان در یادگیری بیشتر تحت تأثیر تنبیه قرار می‌گیرند، درحالی‌که برونگرایان بیشتر از پاداش تأثیر می‌پذیرند. برونگرایان در واکنش‌های زیستی خود نسبت به سروصدا نیز از درون‌گرایان متفاوت‌اند (درون‌گرایان به سروصدا واکنش بیشتر نشان می‌دهند) و هرکدام، در صورتی که سروصدا به قدر دلخواه شان باشد، بهترین عملکرد را خواهند داشت. افراد درون‌گرا، به این علت که سریع‌تر و بیش‌از حد شرطی می‌شوند، افرادی هستند، هم‌رنگ با جماعت و پایبند به قواعد و مقررات درحالی‌که برونگراها به استقبال خطر می‌روند و به پیامدهای آن بی‌اعتنا هستند. چنین فردی از نظر اجتماعی آن‌قدرها شرطی نشده است و پایبند مقررات در حد افراد درون‌گرا نمی‌باشد؛ بنابراین افراد به تناسب ابعاد درون‌گرایی - برونگرایی، رفتار گرایش به اعتیاد متفاوتی دارند (آرامانی، ۱۳۹۲).

از جمله عوامل شخصیتی در زمینه گرایش به رفتارهای انحرافی همچون مصرف مواد، عزت‌نفس پایین و خود تحقیری است که سبب می‌شود، فرد با کوچک‌ترین بحران دچار اضطراب، ناامیدی و افسردگی شود. برای آنکه افراد و جوانان و نوجوانان، از گرایش به رفتارهای پرخطر همچون اعتیاد مصون‌سازی شوند، باید عزت‌نفس را در آن‌ها تقویت کرد. به طوری که نسبت به خود احساس مثبت، مؤثر و خوبی داشته باشند و باور کنند افراد باارزشی

1- Adamz

2- Yong

هستند. به عبارت دیگر، عزت نفس بالا، پوشش محافظی برای افراد است تا آن‌ها را در مقابل مشکلات و مسائل زندگی توانمندتر کند (هیئتون ۱، ۲۰۱۵).

هیدگر ۲ (۲۰۱۰) در پژوهشی به بررسی رابطه عزت نفس و منبع کنترل در نوجوانان معتاد پرداخت. در این پژوهش مطرح نمود، انحراف و زمینه‌های گرایش به رفتار هیجانی، یکی از مشکلات دوره نوجوانی است که می‌تواند مشکلات جدی برای نوجوانان، خانواده و اجتماع ایجاد نماید و عوامل متعددی از قبیل عزت نفس و منبع کنترل در بروز آن دخالت دارد. نتایج پژوهش، بیانگر این بودند که نوجوانان دارای عزت نفس بالاتر، کمتر به سمت رفتارهای هیجانی پرخطر از جمله اعتیاد سوق داده می‌شوند. عباس زاده (۱۳۹۲) در مطالعه‌ای مطرح نمود، استرس به هر عاملی که زندگی افراد را تحت تأثیر جابه‌جایی و تغییر قرار دهد، گفته می‌شود، باین وجود استرسی که تمام زندگی فرد را مختل کرده و مزمن باشد، بسیار خطرناک خواهد بود. استرس بر زندگی افراد، تأثیرات زیادی بر جا می‌گذارد. یکی از این تأثیرات، نقش استرس و تنیدگی در گرایش به مواد مخدر است.

گاهی خود استرس نه بلکه میزان درکی که افراد از استرس دارند، تأثیراتی اساسی بر سلامتی افراد بر جا می‌گذارد. شدت استرس ادراک شده، یکی از مؤلفه‌های اساسی باور تندرستی است که مبتنی بر نظریه یادگیری روانشناختی است. از نظر این مدل، استرس ادراک شده، یکی از مؤلفه‌های اساسی تبیین کننده برای رفتار فرد است. استرس ادراک شده به باور فرد در زمینه میزان جدی بودن استرس اشاره دارد. به احتمال زیاد، فرد زمانی به سمت رفتارهای پرخطری همچون اعتیاد برای کنترل استرس خود مراجعه می‌کند که به تأثیرات منفی ناشی از استرس و پیامدهای آن باور داشته باشد. به عبارتی فرد میزان بالاتری از ناخوشایندی استرس را درک کرده و برای رهایی خود از تنیدگی ادراک شده، به سمت یک رفتار سوق داده می‌شود. این رفتار می‌تواند یک رفتار مثبت چون راهبردهای مقابله‌ای مسئله مدار باشد و یا یک راهبرد منفی همچون راهبردهای مقابله‌ای هیجانی مدار باشد و اعتیاد یکی از راهبردهای مقابله‌ای هیجان مدار است (فلاح چای، ۱۳۸۸). بنابراین آگاهی از عوامل زمینه‌ساز و گرایش به اعتیاد و سو مصرف مواد تا حد زیادی، پیش‌بینی رفتار اعتیاد را فراهم می‌سازد. البته روشن است که اعتیاد و گرایش به سوء مصرف، از عوامل متعددی ناشی شده و شرایط و موقعیت‌های گوناگونی در شکل‌گیری و

1- Hinton

2- Hedg

تعدد آن‌ها مؤثر است (ذکر، ۱۳۹۴). صاحب‌نظران، مطالعه شخصیت را برای درک سوء مصرف مواد، حیاتی می‌دانند. بخشی از این اهمیت، بر این فرض استوار است که شخصیت، تعیین‌کننده رفتاری مانند گرایش به اعتیاد است و این فرض به‌طور ضمنی دلالت بر این امر دارد که با تغییر دادن ابعاد منفی شخصیت افراد، می‌توان، رفتارهای آن‌ها را از جمله گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی کرد و در نتیجه بر آن‌ها کنترل داشت (پینکورات، ۱، ۲۰۱۲). نادری فر (۱۳۸۹) در پژوهشی به نتایجی دست‌یافت که نشان داد، با وجود اینکه سطح آگاهی اکثر نوجوانان در مورد اکستازی متوسط و خوب است، از دیدگاه بیش از نیمی از آن‌ها، شخصیت فرد یکی از مهم‌ترین دلایل گرایش به مصرف اکستازی ذکر شده است. همچنین اسماعیلی و همکاران (۱۳۹۰) در پژوهشی، نشان دادند که مداخلات آموزش مهارت زندگی بر کاهش استرس ادراک‌شده افراد، می‌تواند نقش مهمی در کاهش سوء مصرف مواد مخدر ایفا نماید. اعتیاد و سوء مصرف مواد مخدر به‌مثابه یک مسئله اجتماعی، است که باعث دگرگونی‌های ساختاری در نظام اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در یک جامعه می‌شود. در جامعه امروز ما، مواد مخدر به‌عنوان یک مسئله اجتماعی مطرح شده است. این آسیب اجتماعی تعداد زیادی از مردم را تحت تأثیر قرار داده و به‌طور روزافزونی در حال تعامل با سایر آسیب‌های اجتماعی و تبدیل شدن به یک تهدید شالوده و ساخت شکن است (باکر، ۲، ۲۰۱۰).

مبارزه با پدیده اعتیاد، مستلزم شناخت همه ابعاد آن (اقتصادی، اجتماعی و...) است؛ بنابراین برنامه‌هایی در امر مبارزه با مواد مخدر موفق خواهند بود که با شناخت واقع‌گرایانه از این مسئله طرح و اجرا شود (آوی، ۳، ۲۰۱۴). جامعه ما با داشتن ساختار جمعیتی جوان، به نحو نگران‌کننده‌ای مورد تهاجم گسترده مواد مخدر قرار گرفته است. از سوی دیگر کشور ایران، علی‌رغم دستاوردهای حاشیه مرزی که به قیمت رشادت‌هایی نظیر دست‌اندرکاران و شهادت بیش از ۳۳۰۰ نفر از رزمندگان و ۱۰۰۰۰ جانباز این عرصه به‌دست آمده، در داخل کشور با معضلات پیچیده‌ای از جمله گرایش به مصرف مواد مخدر روبرو بوده است (قادری، ۱۳۹۱). از این‌رو ضروری است با بررسی علل مؤثر در بروز پدیده اعتیاد، زمینه‌های ظهور پدیده اعتیاد مورد توجه واقع شود. در گذشته استعمال مواد مخدر تنها مختص به افراد بالای ۵۰ سال بود. طی دو دهه

1- Pinkurat

2- Baker

3- Avey

گذشته سن اعتیاد به بیست‌سالگی رسید و امروزه سن گرایش به مواد مخدر و استعمال آن به دوره نوجوانی و جوانی نیز رسیده است. شیوع گسترده مواد مخدر در جامعه و به تبع آن معتاد شدن عده زیادی از افراد به‌ویژه جوانان و نوجوانان امروزه به‌صورت یکی از معضلات جدی در جامعه درآمده است (کمپنر^۱، ۲۰۱۴).

گسترش انواع مواد مخدر و در دسترس بودن و تغییر الگوی شیوه‌های مصرف سبب شده که عده زیادی از جوانان و نوجوانان به استعمال این مواد گرایش پیدا کرده و زمینه‌ساز بروز مشکلات فراوان برای خود، خانواده و جامعه شوند. اعتیاد به‌عنوان یک پدیده اجتماعی و مهم مطرح است و باید به ابعاد اجتماعی آن بیش از یک مسئله روانشناختی توجه کرد (بومانا^۲، ۲۰۱۶). امروزه علاوه بر پایین آمدن سن اعتیاد، نوع مواد مخدر مصرفی نیز تغییر کرده است؛ بنابراین یکی از موضوع‌های مهم در زمینه^۳ پیشگیری و مبارزه با اعتیاد، توجه به عوامل مؤثر در گرایش مواد مخدر است، عواملی همچون شخصیت، عزت نفس و... (استین^۳، ۲۰۱۴)؛ بنابراین با توجه به مطالب بیان‌شده، اهمیت و ضرورت پژوهش حاضر احساس می‌شود.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش حاضر کلیه دانشجویان دانشگاه رازی شهر کرمانشاه در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۴ بودند. حجم نمونه پژوهش با استفاده از جدول مورگان تعداد ۱۶۳ نفر تعیین گردید که به‌صورت تصادفی طبقه‌ای جمع‌آوری شد. این نمونه شامل ۵۱ دانشجوی مرد و ۱۱۲ دانشجوی زن بود. با توجه به فرضیات پژوهش برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده از روش‌های آماری ضریب همبستگی اسپیرمن و پیرسون و رگرسیون خطی استفاده شد.

ابزار جمع‌آوری

پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت: پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۶۷) جهت ارزیابی عزت نفس، اعتبار و اعتماد علمی ابزار عزت نفس کوپر اسمیت در دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز توسط نیسی (۱۳۶۳) به تأیید رسیده است، همچنین توسط انصاری جابری (۱۳۷۴) از دانشگاه تربیت مدرس و زاغری تفرشی (۱۳۷۵) از دانشگاه علوم

1- Kempner

2- Bomana

3- Stejn

پزشکی تهران، اعتماد علمی ابزار مذکور تأیید شده است پرسشنامه شخصیت آیزنگ: پرسشنامه شخصیت آیزنگ (۱۹۶۳) سه بعد برون‌گرایی و درون‌گرایی و روان رنجوری را ارزیابی می‌کند. این پرسشنامه را براهنی در ایران، در سال ۱۳۴۵، برای اولین بار ترجمه کرده است و در سال ۱۳۷۰، خود او آن را هنجاریابی کرده است. پرسشنامه استرس ادراک‌شده: پرسشنامه استرس ادراک‌شده توسط کوهن و همکاران (۱۹۸۳) تهیه شده است. روایی محتوایی این پرسشنامه‌ها توسط ۱۰ تن از استادان صاحب‌نظر دانشگاه علوم پزشکی مشهد تأیید شد. پایایی نسخه فارسی باستانی و همکاران (۱۳۸۷)، با روش همسانی درونی محاسبه شده است. محمدی یگانه و همکاران (۱۳۸۷) نیز پایایی این ابزار را تأیید کرده اند.

پرسشنامه گرایش به اعتیاد: پرسشنامه گرایش به اعتیاد توسط وید و بوچر (۱۹۹۲) ساخته شد و تلاش‌های در جهت تعیین یگانه و همکاران (۱۳۸۷) نیز پایایی این ابزار را تأیید کرده‌اند. پرسشنامه گرایش به روایی آن در کشور ایران صورت گرفته است. این پرسشنامه، مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد که با توجه به شرایط روانی جامعه ایرانی توسط زرگر (۱۳۸۵)، ساخته شد (به نقل از زرگر، نجاریان و نعمی (۱۳۸۷))

یافته‌ها

پس از بررسی نرمال بودن داده‌های هر متغیر به وسیله آزمون کولموگوروف اسمیرنوف نتیجه شد که زیرمقیاس‌های متغیر عزت نفس در سطح معنی داری $P < 0.05$ غیرنرمال و متغیرهای اصلی پژوهش در همان سطح معنی داری از توزیع نرمال تبعیت می‌کنند.

فرضیه اول: بین زیرمقیاس‌های عزت نفس و متغیرهای عزت نفس، برون‌گرایی، روان رنجورخویی و تنیدگی ادراک‌شده با گرایش به اعتیاد رابطه وجود دارد.

جدول ۱. ضرایب همبستگی اسپیرمن و پیرسون بین

زیرمقیاس‌ها و متغیرهای پژوهش

اجتماعی	خانوادگی	عمومی	گرایش به اعتیاد	زیرمقیاس‌های عزت نفس	ضریب همبستگی
				عمومی	0.524^{**}
		0.353^{**}	0.308^{**}	خانوادگی	

رابطه شخصیت درونگرا و برونگرا، عزت نفس و تنیدگی ادراک شده با گرایش به اعتیاد

ضرب همبستگی	متغیر	گرایش به اعتیاد	عزت نفس	برون گرایی	روان رنجور خویی
	اجتماعی	-۰/۵۱۵**	۰/۶۰۷**	۰/۲۷۱**	
	شغلی / تحصیلی	-۰/۳۴۰**	۰/۵۳۵**	۰/۱۹۵*	۰/۳۸۸**
	عزت نفس	-۰/۵۷۳**			
	برون گرایی	-۰/۱۷۶*	۰/۲۶۶**		
پیرسون	روان رنجور خویی	۰/۴۷۹**	-۰/۵۸۶**	-۰/۰۷۸	
	تنیدگی ادراک شده	۰/۱۲۴	۰/۱۱۹	۰/۱۵۹*	۰/۰۳۸

$P < ۰/۰۵$ * $P < ۰/۰۱$ **

با توجه به جدول ۱ همبستگی و رابطه بین عزت نفس عمومی، عزت نفس خانوادگی، عزت نفس اجتماعی و عزت نفس شغلی / تحصیلی با گرایش به اعتیاد در سطح $P < ۰/۰۱$ معنی دار می باشند، همچنین همبستگی و رابطه بین برون گرایی با گرایش به اعتیاد در سطح $P < ۰/۰۵$ معنی دار می باشد. همچنین همبستگی و رابطه بین روان رنجور خویی با گرایش به اعتیاد در سطح $P < ۰/۰۱$ معنی دار می باشد.

فرضیه دوم: عزت نفس، برون گرایی، روان رنجور خویی و تنیدگی ادراک شده، گرایش به اعتیاد را در جوانان پیش بینی می کنند.

جدول ۲. پیش بینی گرایش به اعتیاد به وسیله عزت نفس، برون گرایی، روان رنجور خویی و

تنیدگی ادراک شده

مدل						
P	β	SE	B	F	R ²	R
۰/۰۰۱				۴۴/۸۹	۰/۳۶	۰/۶
						گرایش به اعتیاد
۰/۰۰۱		۸/۱۷۹	۵۹/۴۲۱			ثابت مدل
۰/۰۰۱	-۰/۴۴۵	۰/۱۷۲	-۰/۹۷۸			عزت نفس
۰/۰۰۶	۰/۲۱۸	۰/۲۵۳	۰/۷۰۸			روان رنجور خویی

با توجه به جدول ۲ همبستگی بین ترکیب خطی متغیرهای پیش‌بین و گرایش به اعتیاد برابر ۰/۶۰ و معنی دار بوده و این متغیرهای پیش‌بین باهم تقریباً ۰/۴۰ واریانس گرایش به اعتیاد را تبیین می‌کنند. همچنین به ازای هر واحد افزایش در نمره عزت‌نفس، نمره گرایش به اعتیاد به میزان ۰/۴۴۵ واحد کاهش می‌یابد و به ازای هر واحد افزایش در نمره روان رنجورخویی، نمره گرایش به اعتیاد به میزان ۰/۲۱۸ واحد افزایش می‌یابد.

بحث و نتیجه گیری

همان‌گونه که نتایج نشان داد، مقدار ضریب همبستگی اسپیرمن بین عزت‌نفس عمومی، عزت‌نفس خانوادگی، عزت‌نفس اجتماعی و عزت‌نفس شغلی / تحصیلی با گرایش به اعتیاد به ترتیب برابر بادر سطح $P < 0/01$ معنی‌دار بود، لذا در این صورت فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر وجود رابطه بین زیرمقیاس‌های عزت‌نفس با گرایش به اعتیاد پذیرفته شد و این روابط به صورت معکوس بود. این نتایج با یافته‌های قادری (۱۳۹۱)، عباس زاده (۱۳۹۲)، آدامز (۲۰۱۰) و پینکورات (۲۰۱۲) همخوانی دارد.

بوماننا (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه عزت‌نفس و گرایش به اعتیاد پرداخت. در این مطالعه عزت‌نفس و گرایش به اعتیاد را در میان افراد دارای زمینه‌های اعتیاد که برای مشاوره مراجعه نموده بودند، بررسی کرد، نتایج این مطالعه نشان داد بین عزت‌نفس و گرایش به اعتیاد رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همپای بالا رفتن عزت‌نفس، میزان گرایش به اعتیاد پایین می‌آید و برعکس.

استین (۲۰۱۴) در مطالعه‌ای دیگری در همین راستا، رابطه منفی و معکوس میان عزت‌نفس و گرایش و سو مصرف مواد مخدر را نشان داد یکی دیگر از عوامل مؤثر در گرایش به مصرف مواد، عزت‌نفس پایین است عزت‌نفس پدیده‌ای روانشناختی است که تأثیر قاطعی بر ابعاد عاطفی و شناختی انسان دارد و کارکرد آن در مقابله با فشارهای زندگی به عنوان یک منبع مؤثر و مهم شناخته می‌شود. از آنجاکه عزت‌نفس قطعی‌ترین عامل در روند رشد روانی فرد محسوب می‌شود، هراندازه که فرد در کسب عزت‌نفس دچار شکست شود، دستخوش اضطراب، تزلزل روانی، بدگمانی از خود و احساس عدم کفایت از زندگی می‌گردد.

همچنین در جدول ۱ ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای عزت‌نفس، برون‌گرایی، روان رنجورخویی و تنیدگی ادراک شده با گرایش به اعتیاد را نشان داد. مقدار ضریب همبستگی

رابطه شخصیت درونگرا و برونگرا، عزت نفس و تنیدگی ادراک شده با گرایش به اعتیاد

پیرسون بین عزت نفس با گرایش به اعتیاد در سطح $P < 0/01$ معنی دار بود، لذا برای این متغیر فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر وجود رابطه بین عزت نفس با گرایش به اعتیاد پذیرفته شد که این رابطه به صورت معکوس بود. همچنین مقدار ضریب همبستگی پیرسون بین برون‌گرایی با گرایش به اعتیاد در سطح $P < 0/05$ معنی دار بود، لذا برای این متغیر فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر وجود رابطه بین برون‌گرایی با گرایش به اعتیاد پذیرفته شد که این رابطه به صورت معکوس بود. مقدار ضریب همبستگی پیرسون بین روان رنجورخویی با گرایش به اعتیاد در سطح $P < 0/01$ معنی دار بود، لذا برای این متغیر فرض صفر رد و فرض پژوهش مبنی بر وجود رابطه بین روان رنجورخویی با گرایش به اعتیاد پذیرفته شد که این رابطه به صورت مثبت و مستقیم بود. مقدار ضریب همبستگی پیرسون بین تنیدگی ادراک شده با گرایش به اعتیاد در هیچ سطح اطمینانی معنی دار نبود. این نتایج با یافته‌های قادری (۱۳۹۱)، سنجری (۱۳۹۰) و باکر (۲۰۱۰) همخوانی دارد.

هیتون (۲۰۱۵) در مطالعه‌ای به بررسی هوش هیجانی، روان رنجوری و خودکارآمدی با اعتیاد در مردان بیکار پرداخت. او در این مطالعه به این نتیجه دست یافت که بین هوش هیجانی و خودکارآمدی با گرایش به اعتیاد رابطه منفی و معنی دار وجود دارد. همچنین روان رنجوری و گرایش به اعتیاد رابطه معناداری دیده شد. همچنین نتایج رگرسیون نشان داد که روان رنجورخویی توان پیش‌بینی گرایش به اعتیاد را دارد.

قادری (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای به بررسی تعیین میزان ارتباط ساده و چندگانه بین هوش سیال، ابعاد شخصیت (برون‌گرایی، روان رنجوری و روان‌پریشی) با گرایش به اعتیاد پرداخت. روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی بود. نمونه پژوهش شامل ۱۳۳ دانش‌آموز مقطع متوسطه و پیش‌دانشگاهی شهرستان دزفول بود که به صورت تصادفی چندمرحله‌ای انتخاب شدند. اطلاعات به دست آمده با استفاده از آزمون‌های آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیری (گام به گام) تحلیل شد. یافته‌ها نشان داد که هوش سیال و برون‌گرایی و روان رنجورخویی با گرایش به اعتیاد رابطه معنادار دارد.

سنجری (۱۳۹۰) در مطالعه‌ای به بررسی رابطه عزت نفس، تنیدگی ادراک شده و گرایش به اعتیاد در میان نوجوانان پرداخت. در این مطالعه نوجوانان دارای زمینه‌های مصرف به مواد مخدر

را مورد بررسی قرارداد. نتایج نشان داد که بین عزت نفس و تنیدگی ادراک شده با گرایش به اعتیاد رابطه معناداری وجود دارد.

در تبیین نتایج می توان گفت، مؤثرترین قلمرو مقیاس های شخصیت تقابل سازگاری یا ثبات عاطفی با ناسازگاری یا روان نژندی و درونگرایی است. متخصصین بالینی انواع گوناگونی از ناراحتی های عاطفی، چون ترس اجتماعی، افسردگی و خصومت را در افراد تشخیص می دهند، اما مطالعات بی شمار نشان می دهد، افرادی که مستعد یکی از وضعیت های عاطفی هستند، احتمالاً از لحاظ ابعاد شخصیتی در بعد روان رنجور خوبی قرار گرفته اند. در مورد گرایش به مواد مخدر نیز می توان بر اساس ابعاد شخصیتی افراد، میزان گرایش به مواد مخدر را تا حدی پیش بینی کرد.

جدول ۲ پیش بینی گرایش به اعتیاد به وسیله عزت نفس، برون گرایی، روان رنجورخویی و تنیدگی ادراک شده را نشان داد. نتایج تحلیل رگرسیون خطی به روش گام به گام نشان داد که دو ویژگی برون گرایی و تنیدگی ادراک شده از این مدل حذف شده و ضریب رگرسیون خطی چندگانه برای عزت نفس و روان رنجورخویی با گرایش به اعتیاد معنادار است این نتایج با یافته های فلاح چای (۱۳۸۸)، ذکر (۱۳۹۴)، نادری فر (۱۳۹۱) همخوانی دارد.

آندرسون و راما (۲۰۱۴) در مطالعه ای به بررسی رابطه عزت نفس و برون گرایی با گرایش به مواد مخدر پرداختند. نتایج این پژوهش بیانگر این بود که بین عزت نفس و گرایش به مواد مخدر رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. همچنین نتایج حاکی از وجود رابطه معنادار بین برون گرایی با گرایش به مواد مخدر بود. همچنین نتایج نشان داد، میزان گرایش به مواد مخدر توسط عزت نفس و برون گرایی پیش بینی می شود.

کمپنر (۲۰۱۳) در مطالعه ای به بررسی پیش بینی کنندگی گرایش به مواد مخدر توسط روان رنجورخویی و تنیدگی ادراک شده پرداخت. نتایج این مطالعه نشان داد که استرس ادراک شده، گرایش به مواد مخدر را پیش بینی می کند همچنین روان رنجورویی و برون گرایی توانایی پیش بینی کنندگی گرایش به مواد مخدر را دارند.

ویژگی های شخصیتی هر فرد نشان دهنده نوع نگرش ها و رفتارهای او است زمانی که درکی از نوع شخصیت فرد داشته باشیم، توانایی پیش بینی بخشی از نگرش ها و رفتارهای او را داریم. گرایش به اعتیاد به عنوان یک رفتار تا حد زیادی تحت شخصیت افراد قرار دارد. از طرف دیگر

همانطور که قبلاً نیز ذکر شد، استرس ادراک شده افراد، میزان واریانس گرایش به مواد مخدر را پیش بینی کرد. افرادی که تنیدگی ادراک شده بالاتری دارند، بیشتر به سمت گرایش به مواد مخدر سوق داده می شوند. از محدودیت های پژوهش می توان به این اشاره نمود که یکی از محدودیت های پژوهش حاضر، محدودیت نمونه آماری بود. چراکه پژوهش بر روی دانشجویان دانشگاه رازی شهر کرمانشاه انجام شده است و احتمال تعمیم نتایج به جوامع دیگر را کاهش می دهد. یکی دیگر از محدودیت های پژوهش استفاده از فرم بلندپرسشنامه هابود که ممکن است منجر به خستگی آزمودنی ها شده باشد.

منابع

- احمدی، محمد، بررسی رابطه گرایش به مصرف مواد با عزت نفس و دانش نسبت به مواد بر روی دانشجویان متأهل دانشگاه آزاد تهران، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)، دوره هفدهم، شماره دوم، تابستان ۱۳۹۲، ۳۶-۱۲.
- آرمانی، علیرضا، بررسی رابطه گرایش به مواد مخدر با باورهای خودکارآمدی و تیپ های شخصیتی دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران، مجله علوم روانشناختی، دوره هفتم، شماره اول، زمستان ۱۳۹۲، ۶۸-۴۵.
- ذکر، الهام، بررسی رابطه روان رنجورخویی با گرایش به مواد مخدر در میان دانش آموزان مقطع دبیرستان شهر تهران، مجله تحقیقات روانشناسی موفق، دوره هفتم، شماره سوم، تابستان ۱۳۹۴، ۸۸-۷۳.
- رجایی، قاسمی و بیضایی، رئوف. بررسی تاثیر یک برنامه پیشگیری از اعتیاد را بر روی عزت نفس، نگرش، گرایش و آگاهی نوجوانان در سوء مصرف مواد، مجله تحقیقات روانشناسی موفق، دوره هفتم، شماره سوم، تابستان ۱۳۸۵، ۷۳-۸۸.
- سنجری، شهرام، بررسی میزان گرایش به مواد مخدر در دانش آموزان شهر اصفهان، مجله روانشناسی و سلامت، دوره اول، شماره دوم، پاییز ۱۳۹۰، ۶۰-۵۱.
- عباس زاده، محمد علی، بررسی رابطه خودکارآمدی و تیپ شخصیت برونگرای- درونگرایی با گرایش به مواد مخدر در زنان، مجله علوم روانشناسی اجتماعی (یافته های نو در روانشناسی)، دوره سوم، شماره پنجم، پاییز ۱۳۹۲، ۲۶۲-۲۴۹.
- فتحی، پری، رابطه دانش و نگرش با گرایش به مصرف مواد مخدر در دانش آموزان مقطع متوسطه شهر کرمانشاه، دومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی. زمستان ۱۳۹۴.
- فلاح چای، حمیدرضا، ۱۳۸۸، بررسی رابطه عزت نفس با گرایش به مواد در میان زنان دانشگاه آزاد تهران، چاپ سوم، تهران، انتشارات دانشگاه آزاد.
- قادری، علیرضا، ۱۳۹۱، بررسی تعیین میزان ارتباط ساده و چند گانه بین هوش سیال، ابعاد شخصیت (برون گرایی، روان رنجوری و روان پریشی) با گرایش به اعتیاد، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس.

نادری فر، محمدرضا، بررسی آگاهی، نگرش و عملکرد نوجوانان دانش آموز در مورد استتازی در مراکز پیش دانشگاهی زاهدان، مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران (اندیشه و رفتار)، دوره دوم، شماره سوم، تابستان

۱۳۷۶، ۶۵-۸۰

Adamz,Robert. (2010).The effect on happiness in the students life skills training programs.

International Journal of school Psychology.Vol. 25.No. 2.17-22.

Anderson ,K& Rama, M. (2014). Explore the relationship between mental health problems and job satisfaction and marital satisfaction of married female employees. International Journal of Experimental Education.Vol. 7.No. 1.80-92.

Baker, Maria. (2010).The relationship between religion and marital satisfaction.International Journal ofPersonality and Social Psychology.Vol. 10.No. 5.41-52.

Bomana, Jons. (2016). The Relationship between attachment styles with marital satisfaction and happiness of employed married.International Journal ofPersonality and Social Psychology.Vol. 13.No. 13.88-100.

Hedger, M. (2010).The relationship between religion and marital satisfaction.International Journal ofPersonality and Social Psychology.Vol. 10.No. 5.41-52.

Hinton ,Sula .(2015).A way to increase marital satisfaction among people on the verge of separation. International Journal of counselling psychology. Vol. 2.No. 6.28-39.

Kempner, Mobic. (2013). Explore the relationship between mental health and marital satisfaction.International Journal of development education.Vol. 6.No. 2.78-89.

Pinkurat, Ross. (2012). Explore the relationship between mental health and happiness and resilience among young men. International Journal of school phonology. Vol. 10.No. 1.25-38.

Stein. Robinson. (2014). Explore the relationship between mental health and marital satisfaction in housewives. International Journal of Personality andSocial Psychology .Vol. 18.No. 12.82-93.

